

Füsttelen lőporok és a rozsdaieleni olajok.

Azt hiszem a legaktuálisabb kérdést vetem fel ezzel. Magyar vadászati szakközönségeink eddig ugyan — ami elég csodálatos — alig járultak hozzá ennek megvitatása, illetőleg megoldásához, de mivel alig hihető, hogy szakavatottabb vadász manapság a füsttelen lőporok és főleg a kiskaliberű golyós fegyverek korszakában ne tulajdonítana a dolognak az azt megillető fontosságot, azt kell gondolnom, hogy a vadászok egy kis rozsdaképződéssel fegyvercsöveikben vagy nem igen törődnek, vagy pedig — amint nálunk ez már sajnos szokás — akinek némi tapasztalatai vannak e kérdésben, az azokat ugyancsak jól elzárta íróasztala fiókjába, hogy valahogy más valaki meg ne tudja, ne okulhasson belőle.

Komoly mentség csak egy van: az, hogy nálunk vadász körökben a füsttelen lőpor használata még nem oly elterjedt, mint pl. Németországban. Azonban — a lövésbeni előnyeit tekintve — nálunk is napról-napra nagyobb tért hódít és azt hiszem, nem sok idő kell hozzá, hogy a panaszok is oly gyakoriakká válhassanak a fegyvercsövek elrozsdásodása miatt. Ezért joggal lehet, sőt szükséges a kérdéshez már most hozzászólni.

Már hosszabb ideje kísérletezem különböző rozsdaieleni olajokkal — fegyvereimet minden egyes esetben magam tisztítván — és mióta Németországban tartózkodom, majdnem az összes ismertebb füsttelen lőporokat használtam részben azért, hogy tulajdonságaikat, a csőfelület megtámadását illetőleg, kiismerjem. Eddig arra az eredményre jutottam, hogy minden füsttelen lőpor (beleértve az osztrákmagyart is, mely azonban mégsem támadja meg a csövet oly mértékben, mint az erősebb német és angol porok) körülbelül egyformán marja a csövet, kivéve a haaslochi ú. n. „Fasan“ lőpor. Ennek ez a tulajdonsága tehát nagy előnye volna, de másközlömben meg alig van nagyobb hatásképessége, mint a jó fekete lőporok és csaknem mindegy, hogy melyiket használjuk, csak a „Fasan“ még valamivel drágább.

Azok a füsttelen lőporok, melyek hatásképességükben a feketét nagyon felülmúlják — és ezért használatuk indokolt is — egyforma erősen rontják a belső csőfelületet, ha

nem használunk jó, teljesen megfelelő tisztítószert és az egész fegyvertisztítást nem végezzük szakértelemmel. Hogy ezt teheszük, először tisztában kell lennünk azzal, hogy hogyan keletkezik a rozsd a fegyvercsőben, micsoda gázok, vagy közönségesen úgynevezett salak okozza azt, mert csak úgy tudjuk annak képződését megakadályozni.

A vadászati célokra szolgáló füsttelen lőporok legnagyobb része szemcsés vagy kis lencsealakba formált, alkohol-aetherrel, vagy eczet-aetherrel gelatinált lögyapottból áll, melyhez még egy kevés bárium, vagy kálsalétromot kevernek, hogy a vadászatnál használatos gyengébb gyutacsok a hüvelyben levő löporadagot felrobbanthassák. A robbanás alkalmával a fegyvercsőre nem ártalmas gázokon kívül szén (főként ez okozza a cső belső elpizskolódását) víz, alsalétromsav és szénsav keletkezik, melyek közül épen az alsalétromsav az, mely a csőanyagot oly erősen megtámadja. Hogy ezt megakadályozhassuk, *oly anyaggal kell a cső belső felületét közvetlen a vadászat után érintkezésbe hozni, mely az említett sav savanyú és a csőanyagot megtámadó jellegét megszüntesse, vagyis azt neutralizálja sóvá, mely a csőanyag iránt semleges. Ezt pedig csakis egy alkalikus (lúgos) természetű szer felhasználásával érhetjük el.*

Füsttelen lőporok használatánál tehát első fokelléke, úgyszólván alapja az összes rozsdamentesítő szereknek, hogy alkalikus jelleggel bírjanak. Ha közvetlen a használat után, tehát mielőtt a képződött savak maradandó nyomot hagytak volna hátra a csőben, azt egy ilyen szerrel érintkezésbe hozzuk, természetesen gondoskodva, hogy a belső csőfelület minden legkisebb része is érintkezésbe jöjjön vele, *akkor az utánrozsdásodás — a csőben lévő „salak“-ból kifolyólag — ki van zárva.* Ezután a fegyvercső tulajdonképeni tisztítását napokra is lehet halasztani, annélkül, hogy az — ha száraz helyen tartatik — rozsdát fogna.

Hanem, hogy a tisztítás könnyen eszközölthetessék, szükséges, hogy a rozsdamentesítő szer ne csak neutralizálja a savat, hanem egyszersmind a lerakódott piszkot jól oldja is, hogy a később a tisztításnál könnyen eltávolítható legyen. Végül pedig — ha a szer folyadék — lehető hígnek is kell lennie, hogy főképen a vontesővű fegyvereknél a huzatok szegleteibe is könnyen behatolhasson.

Ezek főkéllékei egy jó rozsdamentesítő szernek, melyet azonban nem szabad összetéveszteni a konzerváló szerekkel, ép ahogy a fegyvereső rozsdamentesítése és későbbi, eltevésre való tisztítása között nagy különbség van, ha füsttelen lőport használ a vadász. És ezt mégis legkevesebben veszik tekintetbe.

A legtöbben — ezalatt persze a füsttelen lőport használókat értem — fegyverüket a vadászat után rövidebb, hosszabb idő múlva, de mindjárt először és utoljára is — „kitisztítják“.

Részint a legújabb piacra került olajat használják e célra — tekintet nélkül arra, hogy az tisztító, konzerváló, vagy neutralizáló szer jellegét viseli-e, — részint csak közönséges égetőolajjal, ha nem kőolajjal huzogatják át a fegyveresővet, — ép azzal, ami hirtelen kezügybe esik. És ha azután a cső fényes és látszólag tiszta, akkor nyugodtan teszik a tokba, azzal a meggyőződéssel, hogy a tisztítás pedánsan és tökéletesen történt. Pedig ez csak látszat, épúgy a cső tisztasága is.

Néhány nap múlva, még a legszárazabb helyen tartva is, rozsdafoltokat kap, melyek eleinte — a csövön keresztül nézve — alig vehetők észre, de később mind láthatóbbakká lesznek. Ha a vadász egy hét múlva előveszi a fegyvert és átvizsgálja, elképedve fogja konstatálni a rozsdamarást, melynek keletkezése nagy kérdőjelként áll előtte. A fegyver száraz helyen volt, nedvesség nem férhetett hozzá, hát mi másnak, ha nem a füsttelen lőpornak kell végül a hibát magára vállalni. A vadászok között pedig úgyszólván szentenciává válik az a nézet, hogy a füsttelen lőpor még a leggondosabb (?) tisztogatás után is megtámadja a csövet és így minden fegyverre quasi a halálítéletet mondják ki, ha füsttelen lőport lőnek belőle. (Csak ezen alapulhatnak afféle nézetek és kijelentések, hogy pl. a füsttelen lőporral való puffogatást csak olyan nagy ür engedheti meg magának, kinek tehetségében áll minden második esztendőben (?) kiegészített és rozsdamart fegyvereit újjakkal felcserélni, stb.)

Ez az általánosnak nevezhető vadászvélemény. A való tényállás azonban egészen más. Már előzőleg említettük, hogy a *csőrozsdásodás ki van zárva, ha közvetlen a vadászat után a csőfalra levált, leverődött savakat neutralizáljuk.* Ha tehát a cső száraz helyen tartva mégis rozsdát fogott, ez csak annak a jele, hogy a keletkezett savakat vagy egyáltalán nem, vagy nem teljesen, vagy nem idejében neutralizáltuk. Ez pedig csak a fegyverrel való, szakavatottságot nélkülöző bánásmódra vezethető vissza. Vadászainknak igen nagy része nem tudja, hogyan kell fegyverét tisztítani és bárhányan is utasítsák vissza ezt a szinte nevetségesnek tetsző vádat, mégis úgy van. Mert ha a fegyver tisztítását úgy végeztük pontosan, ahogy kell, akkor nem keletkezik benne rozsdá, feltéve, hogy száraz helyen tartjuk. Hanem persze a füsttelen lőpor nem fekete lőpor s ha ennél bármiféle olaj, petroleum, vagy zsír többé-kevésbé megtette a magáét, füsttelen lőpor használatánál távolról sem felel meg. Ennél sohasem szabad azt a szabályt szem elől téveszteni, hogy előbb a keletkezett savakat neutralizálni és így a csőanyag megtámadtatását kell meggátolni és csak azután lehet a tulajdonképeni tisztításhoz fogni.

(Vége következik.)

Ifj. Bartal Aurél.

A romániai madárkereskedésről.

Hiába, csak önző az emberek nagy száma; nem elégszik meg azzal, hogy a madáréneket a szabad természetben élvezze, hanem elég szívtelen arra, hogy a szegény éneklőmadárkat megfossa szabadságától s a tán inkább a fájdalom, mint az örömszülte énekét közelebről s gyakrabban élvezhesse. Az éneklő madarak fenti okból való összefogdosása nálunk is ismeretes, sőt régi keletű, azonban sohasem fajult el annyira, hogy azzal kereskedelmet,

avagy valaki belőle kenyérkeresetet üzött volna. Valóságos madárkereskedésről csak Romániában lehet szó, amelynek fővárosában — Bukarestben — madárpiaç van, hol a hatóság szeme láttára százával kínálják az éneklő és más madarak számtalan fajtáját megvételre boldog-boldogtalanak. Nem lesz talán érdektelen, ha néhány sorban e párját ritkító intézményt ismertetjük.

Vásáros bódékhoz hasonló deszkaalkotmányok sorakoznak a városnak majdnem közepén fekvő úgynevezett „*madárpiaç-téren*“. A bódék oldalára szűk, részint felakasztva, részint vas-, részint fakalitkákban látni a temérdek pintyet, csizet, tengeliczet, pacsirtát, fülemilét, pirókot, sármánykát, rigót, gerliczét, stb. stb. Ezeken a magánzárkába csukott ártatlan teremtményeken kívül, melyek aránylag elég drágák — (fajok szerint változó és pedig pinyt 20 fillértől 1 koronáig; csiz, tengelicz 1—2 korona; pacsirta 3—4 koronától 10-ig; fülemile 5—10 korona, rigó 10—20 korona, sőt drágább is) — ötvenével-százával együvé zártan kínálják az olcsóbb portékát, 100—120 czentiméter átmérőjű, kőralakú és mintegy 30 cm. magas, szitakéregből készült, madártartónak nevezhető alkotmányban, melynek felső széléhez küpszerűen emelkedő aprószemű háló van erősítve. Egy ilyenben néha öt-tíz és több fajú madár van összefogva — különösen ősszel — ahonnan kiki tetszés szerint választhat magának 5-10 fillérért madarat. Hasonló madártartókban látni a többnyire egyesével kiválasztott és természetszerűleg jóval drágább fürjeket. Az eladásra kerülő madarak száma és faja az évszakok szerint változó. Tavasszal a kalitkába zárt kisebb éneklők kerülnek piacra és pedig a fentemlített árakban; később már túlnyomólag pacsirta, fülemile és rigó képezik az alku tárgyát. Gyakran egész fészekalj pacsirta, fülemile és rigót látni éhezó apróságokkal, melyek amellet, hogy sokszor zsúfoltan vannak, még sokat éheznek is. A kalitkák halmaza között egyik-másik nagy kalitkában látni azután elég gyakran a „*ritkaságokat*“, úgymint bagolyfiókat, szajkót, szarkát, véresét s más madarakat, melyeknek állandóan sok bámulója akad. A bódék mellett égnek meredő hosszú nádszál-nyalábok, majd tepertős-pogácsa alakú és nagyságú, madárléppel telerakott széles tálak, majd nagy és hálóval bevont ruhakasokban szorongó különféle színű galambok, majd hangyatojásokat kínáló cigánygyerekek kötik le az idegen figyelmét. Nyáron különösen élénk a galambkereskedés. Ősszel azután százával árulják a különféle éneklő madarakat a fent leírt madártartókban.

Noha elég népes, mindazonáltal a legsiralmasabb képet télen lehet látni, midőn a szerencsétlen madarakat nemesak az éhség, hanem a vízhiány is kinozza, mert ivókájukban a víz fenéig szokott fagygni.

Jó kelendőségnek örvend a pirók. Ennek az a magyarázata, hogy a nép között az a babona él, hogy ha valaki pirókot tart lakásában, akkor az abban lakók fejfájása a pirókra megy át; a pirók volna eszerint a fejfájás villámhárítója! Érdekes volna tán a madárfogás néhány módját is felemlíteni. A legtöbb madarat — köztük az éneklőket — léppel fogják. E célra mesterséges fát készítenek ágakból, mely utóbbiak végére bodzafából 3—4 czentiméternyi darabkákat erősítenek. A léppel bekent vékony és hajlékony nyírfavesszőt a bodza végébe szúrják. Az ily módon előkészített fát kertek közelébe, vagy általában oly helyen állítják fel, hol az éneklőmadarak csapatokban szoktak tartózkodni. A fától mintegy 5—10 méternyi körzetben a földre köröskörül különféle kalitkába zárt madarakat — hívókat — tesznek földre. Ha már most valamely szerencsétlen madarat végzete abba az irányba vezet, a hívó szavára rendszerint „lépre megy“.

A fülemilét egymásba illő keretre kifeszített hálóval fogják. Az alatt a bokor alatt, hol a fülemilét ismételen hallották szólani, néhány tenyérnyi területen a földet felássák s erre helyezik a felállított hálócsapdát. Ha a fülemile csapdába került, vergődése közben az ugyanott elhelyezett kis csengetyút megszólaltatja, hogy „jóakarói“ könynyítsenek szorult helyzetén. — A rigóféléket többnyire úgy